

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

**Joannis Bonae, Eminentissimi S. R. E. Titulo S. Bernardi
Ad Thermas Cardinalis Presbyteri Opera Quotquot
hactenùs separatim edita fuerê Omnia**

Bona, Giovanni

Antverpiae, 1677

§. 1. Poenitentiae utilitas, & effectus. De Psalmis Poenitentialibus, eorumque usu. Laudes poenitentiae. Cur septem tantùm sint Psalmi Poenitentiales.

urn:nbn:de:hbz:466:1-10805

Sat dictum de hac re. Illud autem in fine moneandum, ut, cum oramus pro mortuis, mortis quoque nostræ recordemur, sicut scriptum est: Memorare novissima tua, & in aeternum non peccabis.

20. & 21. Justus Lipsius l. 1. elect. c. 6. ad l. 4. *Annal. Hieronymus Magnus var. lect. l. 1. c. 13. & l. 2. c. 17. usque ad 22. Ludovicus Cartio l. 1. emend. c. 6. Wolfangus Lazius comment. Resp. Rom. l. 3. c. ult. Cicero 2. de legibus. Onofander in strategico c. 36. cum notis Joannis Chokieri Leodiensis. Janus Durantius Castellus l. 1. var. c. 4. & l. 2. c. 3. Lucianus in dialogis mortuorum. Herodianus l. 4. hist. Diadorus Siculus l. 2. c. 2. & 5. & l. 4. c. 1. Caesar. l. 5. de bello Gallico. Eudi funebres quando, & cui primum instituti fuerint narrat Pausanias in Arcadiciis. Idem in Messenicis edictum olim ait, ut veste pulla prosequerentur omnes funera optinatum. Faces, & candelas adhibitas in funeribus constat ex Tacito 2. Ann. Persio sat. 3. Seneca de Tranquillit. amicis 11. Suetonio in Augusto, & ex D. Hieronymo ad Vigilantium. Cantu prosequi mortuos ad sepulchrum plurimarum gentium instituta sanxerunt, teste Macrobio in somn. Scip. lib. 2. cap. 3. Graeci defunctos osculabantur, quam consuetudinem commemorat Euripides in Alceste: sed inhibitu postea fuit hujusmodi osculum à Conciliis Antissiodorensi, & Matisconensi. Pompas funebres Italico idiomate describit Franciscus Petucius. Quadam item de funeribus tractat Natalis Comes in Mythologiis l. 1. c. 13. Dabantur olim convivia in mortuorum memoriam, de quibus Synesius ep. 3. Chrysostomus hom. 28. in c. 1. prime ad Corinth. quorum etiam abusum damnant Zeno Veronensis in Psalm. 49. & Gaudentius tract. 4. de Paschate Petrus Gregorius Tholosanus l. 1. de immortal. animor. ex corporum mortuorum cura argumentum desumit ad probandum animam immortalitatem. Ob hanc enim insitus est unicuique à natura amor. & cura proprii corporis etiam post mortem. Olympias Alexandri mater, cum Cassandri iussu interficeretur, capillis, & veste se haereticam posuit, ne quid posset in cadavere inhonestum videri. Narrat id ex Trogo Pompejo Justinus in fine l. 15. Similia refert de Polyxena Euripides in Hecuba v. 68. & Ovidius 13. metam. v. 477. De Lucretia idem Ovidius 2. Fast. v. 83. de Cornelia Vestali Plinius l. 4. ep. 11. De Glauca Statius 2. Sylvar. v. 154. De Cleopatra Florus l. 4. De Casare Suetonius. De Virginibus Milestis Aulus Gellius noctium Attic. l. 15. c. 19.*

CAPUT XIV.

De Psalmis Pœnitentialibus, & Litanis.

§. I.

Pœnitentia utilitas, & effectus. De Psalmis Pœnitentialibus, eorumque usu. Laudes pœnitentiae. Cur septem tantum sint Psalmi Pœnitentiales.

1. **C**Adit infelix homo in foveam peccati mortalis, & non adjiciet ut resurgat: infigitur in limo profundi, & non est substantia: infernalis tyranni servituti se subjicit, & non est qui redimat: bibit sicut aquam iniquitatem amarissimum virus, & nemo est qui alexipharmacum misceat: à planta pedis usque ad verticem non est in eo sanitas; vulnus, & livor, & plaga tumens, & non est qui circumliget, aut curet medicamine, aut foveat oleo: nisi respiciens desuper Pater misericordiarum, & Deus totius consolationis manum porrigat adjutricem. Lapsus enim ex voluntate homo, inquit Bernardus a, non æquè ex voluntate resurgere jam liberum habet, quia etsi datum fuit voluntati posse stare ne caderet, non tamen resurgere si caderet. Non enim tam facile quis valet exire de fovea, quam facile in eam labi. Cecidit sola voluntate homo in foveam peccati, sed non ex voluntate sufficit & posse resurgere. An igitur peccantis casus irreparabilis erit? An infirmitas hæc prorsus ad mortem, ut qui fecerit iniquitatem omnino moriatur in ipsa? Absit. Sed quid dicit Scriptura? *b Perditio tua ex se Israel, tantummodo in me auxilium tuum.* Benignus itaque Deus excitante gratia præventum peccatorem è stercore sublevat, erigit à ruina, liberat à servitute, sanat à vulnere, è morte transfert ad vitam. Pulsat enim ad cor ejus per fidem, expergefatum concutit per timorem, concussum suffulcit spei adminiculo ne labatur, suffultum elevat ad altiora per actum dilectionis, elevatum denique perfectissimè sanat per contritionem, & pœnitentiam. Appositè ad hanc rem Fulgentius Ruspensis Episcopus c: Prævenit gratia Dei impium, ut fiat justus: subsequitur justum, ne fiat

Ggggg 2 fiat

a Bern. de grat. & lib. arbitrio. b Osee 13: 9. c Fulg. l. 1. ad Monimum.

fiat impius. Prævenit cæcum, ut lumen, quod non invenit, donet; subsequitur videntem, ut lumen, quod contulit, servet. Prævenit elisum, ut surgat: subsequitur elevatum, ne cadat. Cecidit miserando lapsu Regius Propheta, vir secundum cor Dei, vixque protulerat salu- tiferum illud *Peccavi*, cum subito in sermone Domini dictum est illi, *Dominus transulit peccatum tuum à te*. Quem pœnitet peccasse penè est innocens, ait Tragicus *d*. Ceciderunt & alii, & computruerunt in sœcibus suis, carebant videlicet veræ pœnitentiæ præsidio, ac sinceræ contritionis adiutorio. Saul quoque re- prehensus à Propheta; Peccavi dixit, sicut & David: nec tamen in pari voce par subsequuta est peccati remissio. Cum ergo in confessione pec- cati, inquit Fulgentius *e*, utriusque una vox fuerit, cur non una est utrique concessa remis- sio? nisi quia in similitudine confessionis vide- bat Deus dissimilitudinem voluntatis: nec so- num sermonis attendit, sed intentionem cordis in utroque discrevit.

3. Sanctus ergo Spiritus arguens mundum de peccato, sponsæ suæ Ecclesiæ inspiravit, ut præter pensum Horarum Canonicarum, Psal- mos etiam Pœnitentiales, quos David pœni- tentiæ Præsul (ut eum vocat sanctus Laurentius *f* Novariensis Episcopus) composuit, cer- tis diebus pro venia delictorum recitaret. Usum autem horum Psalmorum antiquissimum esse vel ex eo colligere licet, quod de sanctissimo Patre Augustino narrat Possidius. *g* Nam cum Hippo- ne à Vandalis obsessa morti proximus decumbe- ret, hos tanquam ab omni jam antiquitate sus- ceptos in tabella describi, sibi que ob oculos in pariete affigi iussit, ut assidua eorum lectio- ne se ad extremam cum diabolo luctam præpara- ret. Horum quoque crebra fit mentio in anti- quo pœnitentiali Romano. Extant autem præ- clara sanctorum Patrum commentaria, quibus hosce Psalmos exposuerunt, duorum præsertim summorum Pontificum Gregorii Primi, & In- nocentii Tertii. Eisdem per modum orationis explanat Gerson tomo tertio. Eos quoque Chri- stophorus Varkevicius eleganti Paraphrasi illu- stravit. In eisdem scripsit Meditationes Ludo- vicus Vives, non pietati, sed ostentando inge- nio. Quo ritu olim dicerentur docet in libro de Canonum observantia Radulphus Tungren-

d Seneca in *Agamemno* v. 243. *e* Ful. l. 2. de remiss. peccatorum. *f* Laurent. Novar. hom. 1. *g* Possid. in vita Aug.

sis *h*. Hodie ex institutione Pii Quinti sextis fe- riis Quadragesimæ recitantur. At Religiosi va- rias consuetudines habent, quas laudabiliter ob- servant. In Ordine nostro Cisterciensi statutum fuit à primariis Abbatibus ad generalia comitia congregatis anno ab orbe redempto 1194. ut omni sexta feria per totum annum processiona- liter post Primam dicerentur, cujus institutio- nis occasio tametsi fuerit terræ sanctæ, belli- que sacri subsidium; non tamen debent ob pœ- nitentiæ meritum omitti: & sic revera ab uni- verso Ordine observatur. Cum patent igitur januæ veniales, ut eleganter scribit Victor Car- tennensis Episcopus, cum fluctuantibus, & cri- minum tempestate jactatis pœnitentiæ portus offertur, cum mentibus promittitur cura lan- guentibus, & sauciatis vitalem pollicetur ultro- neus artifex medicinam, cum misericordia ha- betur in promptu, antequam iustitia capulo te- nus extrahat pugionem, sumamus arma pœni- tentiæ, & iudicis rigorem satisfactionis officio mulceamus.

3. Notat autem Nemefius *k* Episcopus, & Philosophus æquè convenire homini pœnitentiam, ac risibilitatem. Solus homo, inquit, inter omnia, quæ ratione sunt prædita, habet hoc præcipuum, ut ejus erratum pœnitentiæ condonetur. Nam Angeli cum nullam habeant cau- sam necessariam, quæ ad peccandum impellat, sed natura omni affectione corporis, & inopia, & voluptate vacent, merito per pœnitentiam ad veniam aspirare non possunt. At homo non modo rationis particeps, sed etiam animal est, & necessarij usus vitæ animalis, motusque turbi- di persæpè rationem attentant, & labefaciunt. Quare cum ad sanitatem rediit, & declinatæ turbulentis animi motionibus virtutem comple- titur, iusta illi misericordia, id est venia tribui- tur. Atque ut proprium ejus naturæ ridere est, nam & soli adest, & omni & semper: ita in rebus non naturæ lege, sed Dei erga nos bene- ficio constitutis, proprium est hominis, ut per pœnitentiam ab omni culpa liberetur. Nam soli homini, & omni, & semper quoad in terris vivit hoc datum est. Deus enim, ut docet Tertul- lianus *l* post tot, ac tanta delicta humanæ temeritatis à principe generis Adam auspiciata, post condemnatum hominem cum seculi do- te, post ejectum paradiso, mortique subje- ctum, cum rursus ad suam misericordiam ma-
tura-

h Radulph. prop. 21. *i* Victor Carten. l. de pœnit. c. 32. *k* Nemef. l. de nat. hominis c. 1. *l* Tertul. de pœnit. c. 20.

turavisset, jam inde in sempiterno poenitentiam dedicavit, rescissa sententia irarum pristinarum, ignoscere pactus homini, & imagini suæ. Ut verò per poenitentiam peccatorum remissionem obtineamus, talem eam oportet esse, qualem describit Abbas Cellensis *m* ut sit videlicet in ore veritas, in corde charitas, in conscientia puritas, humilitas in habitu, abstinentia in victu, modestia in excessu, castitas in aspectu, in omni loco oratio, in omni tempore meditatio, in toto corpore afflictio, in tota anima devotio, desiderium ante Deum, lacrymæ die ac nocte ad Deum. Sic justificatur anima à sordibus pristinis lota flumine lacrymarum, deterisa veritatis linteo, accensa charitate, purgata confessione, ornata humilitate, cincta abstinentia, circumcincta modestia, castitate glorificata, oratione elevata, meditatione suffulta, devotione inuncta, desiderio in cœlis recepta. O felix humilitas poenitentium, exclamat Guericus Igniacensis *n*, o beata spes confidentium! Quam potens es apud Omnipotentem, quam facile vincis invincibilem, quam citò tremendum judicem convertis in piissimum Patrem! Evangelicæ prædicationis gratia à poenitentia sumpsit exordium: o Poenitentiam agite, appropinquavit enim regnum cælorum. Initium etenim revertendi ad Deum est poenitentia, Hæc porta veniæ, spes indulgentiæ, gratiarum custos, misericordiæ conciliatrix, terror dæmonum, lætitiæ Angelorum, gaudium universæ terræ. Hæc Deum placat, serenat conscientiam, referat cælum, de terris elevat, & in excelsum attollit. Magna revera hominibus fit poenitentia, ait vir venerabilis Ephrem *p*, quia tanquam videntes Deum per ipsam reconciliamur. Magna super terram est poenitentia, quoniam scala animabus fit eò ascendendi, unde per peccatum deturbatæ sunt. Lætantur cœli, & qui illic Angeli de poenitentia hominis, ut loquitur Tertullianus *q*. Heus tu peccator bono animo sis: vides ubi de tuo reditu gaudeatur. Opera autem poenitentiae hæc sunt sacco, & cineri incubare, corpus sordibus obsecrare, animum meroribus deicere, jejuniis preces alere, ingemiscere, lacrymari, & mugire noctes diesque ad Dominum Deum, presbyteris advolvi, & charis Dei adgeniculari, omnibus fratribus legationes deprecationis suæ injungere.

m Pet. Cellen. l. de panib. c. 3. *n* Gueric. ser. 2. in
 Quadr. o Matth. 3. 2. *p* Ephrem. tr. de pa-
 nis. *q* Tertull. l. de panis.

METRUM XXIX.

Utilis placet dolor,
 Quem spes jururæ mitigat solutis.
 Nec labor premis gravis,
 Si mereor illo gloria coronam.
 Terra quid mihi, aut polus
 Offert colendum? vilibus probrosas
 Gentibus relinquo opes,
 Satis beatus pauperum lacerna.
 Quid juvat domum auream,
 Jovemque clausum possidere in arca?
 Laeta quid refert gula,
 Et empta magnis sumptibus voluptas?
 Quid metalla, quid Coa
 Merces beata, Mexicique Gaza?
 Nam nec aurea domus,
 Quæ lavigatis emicent columinis,
 Nec clientium favor,
 Aut sceptrum eois fulgidum lapillis,
 Nec minax tuba syragor,
 Mortis rapacis impetum coirent-
 Ite nobili luto
 Tago, vel Hermi, splendidiisque canis-
 Ite divitum manus,
 Lesbique duras submovete leges.
 Quod si avara civium
 Potentiorum dona, vel corona
 Nil juvant, & ultimis
 Revulsa ab Indis, ac Hydaspæ gemma:
 Si nihil valent opes,
 Nec sceptræ Averni leniunt furorem:
 Sat mihi abâto in specu
 Arcto cibari pane, & annis unda.

4. Septem sunt autem poenitentium Psalmi, vi. scilicet, xxxj xxxvij. L. cj. cxxix. & cxlij, quos magni mysterii significatione majores nostri instituerunt. Docet Calliodorus *r* post Origenem * septenario numero conclusos esse, quia septem modis peccata nobis dimitti possunt: per baptismum, per passionem martyrii, per eleemosynam, per hoc quod remittimus peccata fratribus nostris, cum converterit quis peccatorem ab errore viæ suæ, per abundantiam charitatis, & per poenitentiam. Inveniuntur & alii fortasse modi remissionum: congruit enim ut numerum supplicationis nostræ indulgentia divina transcendat. Antiqui etiam canones septenem poenitentiam pro gravioribus peccatis imposuerunt. Leprosus mundandus septies in veteri lege aspergebatur. *f*. Naamam Syrus septies

Ggggg 3. 12-
r Cassiod. in ps. 6. * Orig. hom. 2. in Levit. l. Le-
 vit. 14. 7.

lavari in Jordane iustus est ab Eliseo. Septimo anno fiebant remissiones, eratque magnus Jubileus post quadratum septenarium *n.* Septimo die emissæ columba aquas ultrices cessasse indicavit *x.* Septies oscitavit puer è morte revocandus ad vitam *y.* Septem gradibus ascendebarur ad portam templi apud Ezechielem *z.* Septem diebus foror Mosi separata est antequam mundaretur *a.* Ipse vertex Theologorum Petrus, coryphæus, & os Apostolorum, ut eum vocat Paulus *b.* Episcopus Emisenus, sublimiori instructus sapientia septenarium proposuit numerum, cum ageret de remissione, à quo numero Christus respondens discedere noluit, ut ex Evangelica constat historia. *Domine, inquit e, quoties peccabis in me frater meus, & dimittam ei? Usque septies? Dicit illi Jesus; Non dico tibi usque septies, sed usque septuagies septies.* Non ergò sine causa horum Psalmorum numerus ad septenarium redactus est, ut septuplum expurgati *d,* à septem plagis immunes *e,* exclusis septem Dæmoniis *f,* septiformi spiritus gratia illustremur. Notat autem Innocentius Papa *g* initio expositionis horum Psalmorum, quæ D. Bernardo Claraevallensi ab imperito quodam impressore Veneto olim perperam tributa fuit, notat inquam inter istos septem Psalmos quatuor esse consimiles, & tres dissimiles in principiis. Semper verò, ait, inter duos consimiles unus dissimilium constituitur: & inter duos dissimiles unus consimilium collocatur. Consimiles sunt primus, tertius, quintus, & septimus: dissimiles secundus, quartus, & sextus. Nulla enim in via sunt ita perfecta, quibus non interveniat aliquod imperfectum: nec aliqua tam sunt mala quibus non intercedat aliquod bonum; quatenus nec perfectis præsumptio, nec malis desperatio tribuatur: quod maxime convenit, & expedit poenitenti, ut nec de misericordia nimium præsumat sperando, nec de iustitia nimium desperet timendo; sed inter superiorem, & inferiorem molam spiritualiter coneratur. Porro de singulis Psalmis operæ pretium erit quædam notasse.

r 4 Reg. 5: 13. *u* Levit. 25: 4. 8. *x* Gen. 8: 10.
y 4 Reg. 4: 35. *z* Ezech. 40: 26. *a* Numer. 12:
 14. *b* Paul. Emisen. homil. de Incarn. 1. in actis
 Concilii Ephesini tom. 6. *c* Matth. 22. *d* Psal.
 11: 7. *e* Apoc. 15: 6. *f* Marc. 16: 19. *g* Inno-
 cent. tertius proem. in 7. Psal.

§ II.

Notantur quedam de singulis Psalmi Poenitentialibus. Denique adhortatio ad poenitentiam.

Psalms sextus, *Domine ne in furore tuo arguas me,* primum inter poenitentiales occupat locum. Senarius autem numerus personæ poenitentis aptatur, quia in naturali numerorum serie primus est, cui conveniat perfectio sui ipsius. Titulus ejus est, *in finem in carminibus, sive in hymnis pro octava.* In finem *Et, τὸ τέλος,* quod quidam viri docti assidue, vel in perpetuum vertunt: aliquot enim Psalmi certis Hebdomadæ diebus assignabantur, hic verò nulli alligatus diei assidue psallendus erat. Finis etiam consummatæ rei perfectionem significat, ut videlicet admoneantur initio poenitentialis cursus poenitentes jugiter in oratione versari, & ad summum perfectionis culmen, ad Christum qui est finis universonum, aspirare. Quod nos in finem, Græci *εἰς τὸ τέλος,* Hebræi legunt *lamnaseach,* quam vocem D. Hieronymus *victori* est interpretatus, Symmachus *invictus,* versus Epinicius ob partam victoriam, Theodosio *in τὴν vic-*
toriam. Nam quæ major victoria, quam post lapsum resurgere, durum poenitentia iter arripere, carnem propriam subjugare, mundi pompas contemnere, adversarium ad petram, qui est Christus, allidere, super aspidem, & Basiliscum ambulare, & conculcare leonem, & draconem? Hæc est victoria, quæ vincit mundum, compunctio cordis, poenitentia rigor, orationis instantia. Gladius est poenitentia peccatum radicibus evellens, ut non immeritò poenitentia præces à victoria ducant initium: ferventer enim in via Domini inceperunt, jam vicisse est. In carminibus ergò, sive in hymnis oremus, ut det nobis tota charitate compungi, qui supplicandi præstitit rationem. Oremus inquam in hymnis, & carminibus, nam qui tactus dolore cordis intrinsecus peccata sua humiliter confitetur, dulces personat hymnos coram Deo, & Angelis ejus, sicut scriptum est: *h Gaudium est Angelis Dei super uno peccatore poenitentiam agente.* Dicitur cantari hic Psalmus pro octava, qua literaliter asserunt Hebræi genus quoddam cytharæ fuisse octo chordarum. Amavit enim vir sanctus David musicam piam, ut scribit Augustinus, & in ea studia nos magis ipse, quam ullus alius auctor

h Luca 15: 10. *i* Aug. epist. 131.